

Versemlança

JAUME CORBERA POU

Es guionistes i lingüistes de la televisió pareix que estan obsessionats per un concepte que en diuen «versemlança». Volen que tots els diàlegs de les produccions dramàtiques que ofereixen «semblin ver», és a dir, siguin sentits quasi com a reals per l'espectador. En teoria, aquesta preocupació per la versemlança és positiva, perquè ha de permetre que una conversa entre personatges del segle XXI localitzats a un indret i amb una determinada formació cultural parlin efectivament com a persones del segle XXI d'aquell indret i amb aquella formació, i no com a persones d'una altra època o d'un altre indret o d'una formació que no els correspon. Sonaria estrany, per exemple, que un jove mallorquí urbà actual de cultura bàsica parlàs com un aristòcrata madur il·lustrat del segle XIX, com sonaria estrany que un senyoret madur refinat d'aquest segle parlàs com un jove descuidat d'escassa cultura. El problema és quan la televisió ofereix produccions que representen un país com el nostre, en què la genuïtat lingüística està absolutament condicionada per la supeditació a una modalitat lingüística no autòctona, que és la que vehicula les modes i proposa els patrons de llengua. Aleshores la versemlança no sol coincidir amb la genuïtat ni amb la correcció acadèmica, i els guionistes han de triar entre aprofitar els recursos exclusivament propis, i d'aquesta manera promoure dins les seves possibilitats un model autòcton i genuí (que de vegades pot parèixer inversemblant), i fer servir recursos clarament deguts a la interferència, i d'aquesta manera promoure encara més aquestes interferències (que sonen versemlants a aquells que les han assumides). En el cas del català, TV3 mostra tal obsessió per la suposada versemlança, que no ha dubtat a propagar tot un enfilall de castellanismes i construccions simplíssimes, fugint –en sentit contrari– de formes genuïnes i construccions un

poc més complexes, si bé tan realitzables com les altres. El problema de TV3 és que la seva versemlança està localitzada a l'entorn de la Barcelona moderna i que ben sovint els diàlegs que presenta són ben poc versemlants fora d'aqueix entorn. Ara no entraré a analitzar aquest pretès model versemlant, sinó que em fixaré en la paradoxal inversemblança d'una producció pròpia de la televisió de Catalunya que va ser oferida fa ben poc: *Ermessenda*, la història de la dona catalana més poderosa de tots els temps, segons la propaganda.

La història d'Ermessenda és de la primera meitat del segle XI, una època en què la llengua catalana ja estava conformada, però amb una fesomia bastant allunyada de la llengua moderna, i per això qui en fos responsable s'hauria pogut preocupar de donar una mica de versemlança lingüística als personatges. No es tractava, és clar, de fer-los parlar com al segle XI, però sí que s'haurien pogut tenir en consideració uns mínims detalls. Per exemple, és inimaginable que en aqueix segle els nobles es tutejassin entre ells o ho fessin amb un abat, o que la comtessa Ermessenda fos tutejada pel seu nebot. Tractant-se de «vós» la història no hauria perdut gens d'interès ni hauria estat més mala d'entendre, i en canvi l'aire medieval hauria estat més patent. Tampoc no és creïble que en el català d'aquell temps es digués *buscar* o *habitació* en lloc de *cercar* i *cambrà*; *buscar* és un castellanisme total no anterior al segle XVII, mentre que *habitació* era fins al segle XIX sinònim de «casa» i és solament dins el segle XX que substitueix *cambrà* per la influència del castellà. Sé ben cert que usant *cercar* i *cambrà* la història hauria guanyat en versemlança sense deixar de ser perfectament comprensible per als espectadors, igual que si en lloc de dir «no em puc refiar de ningú» hagués dit «no puc confiar en ningú», evitant

un *refiar* insòlit en aquells temps primerencs de la nostra llengua. Ara, el sùmmum d'incongruència lingüística d'aquest miniserial és que Ermessenda parli en català oriental i el seu germà Pere ho faci en català occidental. No és que la diferència dialectal entre germans sigui impossible, si s'han criat en entorns diferents, però són casos excepcionalíssims, i em fa l'efecte que aquest cas és, senzillament, una badada. ♦

Article publicat a l'*Espira*, suplement cultural del *Diari de Balears*, dissabte 2 d'abril del 2011, en la secció «La llengua a l'abast».

